

Suvremena obitelj i razvod

Marceković, Branka

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:554695>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-03**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Sveučilišni prijediplomski studij sociologija

Branka Marceković

Suvremena obitelj i razvod
Modern family and divorce

Završni rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Sveučilišni prijediplomski studij sociologija

Suvremena obitelji razvod
Modern family and divorce

Završni rad

Student/ica:

Branka Marceković

Mentor/ica:

mr. sc. Nensi Segarić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Branka Marcceković, ovime izjavljujem da je moj završni rad pod naslovom *Suvremena obitelj i razvod* rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 30. rujna 2022.

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Ciljevi i svrha.....	1
3.	Polazišta i problem	2
4.	Kultura i suvremena obitelj	3
4.1.	Suvremena obitelj	4
4.2.	Razvod u suvremeno doba	7
4.3.	Rizični čimbenici i faze razvoda braka	8
4.4.	Statistika razvoda braka u svijetu.....	10
4.5.	Statistika razvoda braka u Republici Hrvatskoj	13
5.	Zaključak	16
6.	Literatura	17
7.	Popis ilustracija	19

Suvremena obitelj i razvod

Sažetak

U ovom radu će se prikazati sve češći fenomen razvoda braka u suvremenoj obitelji. Razvod će se promatrati kroz poimanje tradicionalne strukture obitelji te njezin razvoj u suvremenu strukturu obitelji. Isto tako, ovaj rad će prikazati poteškoće u suvremenoj strukturi obitelji te zašto se u suvremeno doba sve manje sklapaju brakovi, odnosno odabiru se drugačiji načini suživota te iz kojeg razloga sve više raste stopa razvoda braka u svijetu i u Republici Hrvatskoj. Nakon teorijske podloge rada će biti provedeno pretraživanje statističkih podataka od Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske od 2010.-2021. godine s ciljem utvrđivanja pretražene teorije od raznih autora o kulturi razvoda u suvremenim obiteljima. Rezultati koji su dobiveni proučavanjem statistike Republike Hrvatske, su potvrdili teorijska polazišta autora, odnosno utvrđen je pad stope sklapanja brakova te porast stope razvoda brakova kako u Republici Hrvatskoj, tako i u svijetu.

Ključne riječi: *brak, sklapanje, razvoj, suvremena, obitelj*

Modern Family and divorce

This paper will present the increasingly common phenomenon of divorce in the modern family. Divorce will be observed through the understanding of the traditional family structure and its development into a modern family structure. In the same way, this paper will show the difficulties in the modern structure of the family and why in modern times there are fewer and fewer marriages, that is, different ways of coexistence are chosen, and for what reason the divorce rate is increasing in the world and in the Republic of Croatia. After the theoretical basis of the work, a search of statistical data from the State Statistical Office of the Republic of Croatia from 2010-2021 will be conducted, with the aim of determining the researched theory from various authors about the culture of divorce in modern families. The results obtained from the study of the statistics of the Republic of Croatia have confirmed the author's theoretical starting points, a decrease in the rate of marriages and an increase in the rate of divorce both in the Republic of Croatia and in the world.

Key words: *marriage, development, modern, family*

Uvod

Tradicionalno poimanje obitelji i braka sve više se mijenja. Uloga žene u obitelji se značajno mijenja ulazeći u svijet rada, zbog čega dio kućanskih obaveza koje su tradicionalno obavljale žene pada i na muškarce u obitelji. Novi oblici suvremene obitelji ogledaju se u većem broju izvanbračnih zajednica, razvoda braka, jednoroditeljskih obitelji, rekonstruiranih obitelji i drugih vidova zajedničkog života.

Brakovi nastaju u društvenom okruženju različitih bračnih i obiteljskih zakonodavstva, običaja i normi koje uređuju bračne i obiteljske odnose. Razni životni uvjeti, radne obaveze, dolazak djece, ekonomska stabilnost odn.nestabilnost, stanje u državi, društvene norme i sl. utječu na kvalitetu braka i njegovu stabilnost što može rezultirati razvodom braka. U pravnom pogledu je nestabilnost braka izjednačena sa razvodom, no zakon koji brani razvod je različit u određenim zemljama i kulturama. U nekim državama je zakon vrlo liberalan te omogućuje lako raskidanje braka, dok je u nekim državama vrlo strog, zbog čega ne postoji mogućnost razvoda (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Razvod braka predstavlja, pravno, religijsko i moralno pitanje. Radikalne promjene su se odvijale tokom 20. stoljeća jer se struktura obitelji postepeno mijenjala, neovisno o činjenici kako većina ljudi i dalje živi obiteljski život te je sastavni dio jedne obitelji, pravila koja su prije određena od strane društva u vezi obitelji i braka, više ne vrijede (Berdica i Tucak, 2011). Brak bi se trebao temeljiti na uzajamnom poštovanju, ljubavi i podršci, no kada jedan od tih faktora počinje nestajati, brak podliježe nestabilnosti, koja dovodi na kraju do razvoda braka. Današnje društvene vrijednosti se temelje na zaštiti osobnih prava koje se zalažu da svaka osoba ima pravo na izbor, slobodu i stvaranje vlastite sreće. No, kada je riječ o razvodu, i dalje postoje brojne predrasude prema ljudima koji su se odlučili na razvod (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Ciljevi i svrha

Cilj ovoga rada je utvrditi ključne čimbenike koji utječu na razvod koji je sve češća pojava u suvremenom društvu, a ovisi i o kulturnom i društvenom kontekstu ovisno o tome radi li se o tradicionalnoj obitelji ili pak suvrenenoj, nuklearnoj.

U fokusu je i koncept suvremene obitelji te nove uloge koje nastaju unutar nje, primjerice uloga žene se više ne ogleda samo u položaju kućanice i briga o obitelji i muškarca kao glave kuće i onoga koji financijski uzdržava obitelj. Žene su uključene u tržište rada te napreduju na poslovnim područjima, stoga suvremena obitelj danas teži k pravednoj raspodjeli obaveza

između muškaraca i žena što se tiče obiteljskih i kućanskih obaveza i djece. Ta raspodjela suvremenim obiteljima predstavlja veliki izazov, zbog čega današnje suvremene obitelji karakterizira visoka stopa razvoda.

U radu će se prikazati putem statističkih podataka sklapanje i razvod braka unazad 60 godina na području Republike Hrvatske. Osim toga, ovaj rad pokazuje i razloge zbog kojih se sve više ljudi okreće izvanbračnim zajednicama i ostalim oblicima obitelji, koje ne podrazumijevaju tradicionalno shvaćanje obitelji.

Polazišta i problem

Prema Čudina-Obradović i Obradović (2006) već 1990-tih počinje porast stope razvoda u mnogobrojnim zemljama, posebice u Sjevernoj Americi i Europi. Isto tako, većina razvedenih obitelji je imala djecu. Kako se stopa razvoda povećavala, tako se povećavala i društvena zabrinutost te zanimanje psihologa, sociologa i psihijatra.

Prema Buljan-Flander i Roje Đapić (2020) svaki treći brak u Republici Hrvatskoj završi sa razvodom braka prema podacima Državnog zavoda za statistiku. Isto tako, u kućanstvu rastavljenih obitelji se nalazi prosječno 1,4 djetete. Suvremeno društvo je dovelo do pojave netradicionalnih obitelji u koje karakterizira partnerstvo ljudi koji imaju djecu, ali bez stupanja u brak.

Forme suvremene obitelji vrlo su raznolike s obzirom na klasičnu definiciju obitelji koja podrazumijeva skupinu pojedinaca povezanu putem braka. Duboke promjene u obiteljskoj strukturi su dovele do promjene percepcije u očekivanja u obitelji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

Rad se temelji na analizi primarnih i sekundarnih izvora podataka. Sekundarne izvore podataka predstavljali su teorijska literatura te pregled istraživanja iz hrvatskih i međunarodnih izvora poput stručnih knjiga, znanstvenih članaka i internet stranica iz područja kulture, sociologije, braka i položaja žene u poslovnom svijetu. Primarne izvore podataka predstavljali su statistički podatci Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske, putem kojih su prikupljeni podatci o sklapanju braka i razvodu braka od 2010.-2021. godine.

Kultura i suvremena obitelj

Prema Skledaru (2001) kultura je jedinstveni ljudski fenomen, antropološki uvjetovan te je osnovna značajka individue u društvenom, duhovnom i stvaralačkom pogledu. Kultura je obavezan dio povijesti svakog društva, svaki član društva morao je, kroz socijalne i interiorizacijske procese, usvojiti elementarna načela svoje kulture.

Brojni vanjski čimbenici uzrokuju promjene u kulturnim vrijednostima i normama te se za njih ne smatra da su statične. Najbitnije značajke kulture su :(slika 1) (Lazibat et al., 2020:65):

- „Društvena struktura;
- Jezik;
- Religija;
- Obrazovanje;
- Politička i ekonomska filozofija;
- Obitelj.

Izvor: Lazibat T., Baković T., Štulec I., Damić M., Dužević I., Buntić L. (2020:65)

Slika 1: Odrednice kulture

Kultura se smatra obrascem samobitnosti te čovjekovim identitetom kod kojeg granice skupne pripadnosti predstavljaju različiti simbolički elementi poput jezika te društvenih običaja (Jagić i Vučetić, 2012).

Suvremena obitelj

Društvo se tokom povijesti mijenjalo, a s njim se mijenjala i obitelj. Struktura i funkcija obitelji je određena kulturom, religijom te društvenim i političkim zbivanjima. Uloga obitelji u društvu se, kao i međuodnosi unutar obitelji, nalazi u procesu prilagodbe, zbog čega je očito kako svaka obitelj odražava duh svojeg vremena (Đuranović i Klasnić, 2020).

Obitelj predstavlja temu brojnih istraživanja već više godina unazad (Đuranović, 2013). Obitelj predstavlja osnovnu jedinicu društvene organizacije koja se temelji na ispunjavanju osnovnih društvenih uloga (Haralambos i Holborn, 2002, prema Đuranović i Klasnić, 2020). Obitelj je smatrana složenom i povezanom cjelinom prema hijerarhijski organiziranom sustavu koji se sastoji od podsustava (Kerekeš, 2002, prema Klarin, 2006).

Poruka o obiteljskoj važnosti te njenoj vodećoj poziciji u sustavu društvene vrijednosti se godinama prenosi u društvu. Članovi obitelji osobi pružaju mogućnost obilježavanja svih etapa u svom životu kroz rituale i običaje svog naroda i svoje zemlje u kojoj boravi. Velike životne krize pojedinac najčešće prebrođuje zbog obiteljske podrške (Wagner Jakab, 2008).

Obitelj predstavlja kamen temeljac izgradnje društvene zajednice, zbog čega snažna obitelj uvelike utječe na doprinos formiranju savršenog pojedinca koji je sastavni dio osnovne jedinice društva, dok slaba obitelj utječe na doprinos nastanku nemira između članova (Kafafy, 2009, prema Đuranović i Klasnić, 2020).

Obitelj je smatrana kolijevkom života i čovječanstva te najstarijom ljudskom institucijom koja se provlači kao tema neprestanih rasprava. Obitelj se razvija zajedno sa ljudskim društvom jer ono predstavlja temelj samog nastanka društva jer povezuje biološki i društveni čimbenik u osobi (Janković, 2004, prema Wagner Jakab, 2008).

Povijest pojma obitelji je oblikovana kroz povijest putem utjecaja religije i kulture u određenom društvu. Većina društava društvo obitelj smatra monogamnom zajednicom koja se sastoji od jedne žene i jednog muškarca, dok je njena suprotnost poligamna obitelj koja se sastoji od jednog muškarca i više žena i obrnuto (poliandrija). Zatim se javlja i patrijarhalna obitelj u kojoj vodeću riječ donosi muška osoba poput oca ili djeda, te matrijarhalna obitelj u kojoj vodeću riječ donosi ženska osoba poput majke. U društvu je obitelj smatrana potpunom tek onda kada se u obitelji rodi dijete (Đuranović i Klasnić, 2020).

Proučavanje obitelji se može podijeliti na sljedeće faze (Janković, 2004, prema Wagner Jakab, 2008):

- prva faza se temelji na tradicijskim i religioznim djelovanjima,
- druga faza se temelji na istraživanju i proučavanju pisanih izvora,

- treća faza se odvija tokom 20. stoljeća te se javlja nova znanost koja se usmjerava na izravno istraživanje područja obiteljskih odnosa,
- posljednja faza se odvija 1950-ih godina na temelju koje se stvara konceptualna osnova ovog područja.

Suvremeno doba dovodi do novih pogleda na obitelj i društvo, jer se obitelj i brak između dvoje ljudi u obliku kompleksnih pojmova proučavaju sa raznih aspekata koje je rezultiralo više raznih teorija o obitelji.

U nastavku su prikazane teorije i glavne odrednice pojedinih teorijskih modela obitelji (Đuranović i Klasnić, 2020):

1. Teorija društvene razmjene – podrazumijeva postupke i odnose između ljudi i između članova obitelji.
2. Teorija socijalne potpore – podrazumijeva ljudsku solidarnost i međusobno prihvaćanje i koncepciju socijalne potpore.
3. Teorija sukoba – podrazumijeva neophodnost nesklada i sukoba u obiteljskom životu, jer se obitelj, kao i globalno društvo, temelji na sukobu.
4. Teorija spolova – podrazumijeva najvažniji feministički model koji objašnjava spolnu nejednakost, jer je spol osnovni element u društvu koji se temelji na razlikama koje su inicirane od strane društva te se orijentira na to kako su specifična ponašanja i uloge socijalno definirane kao muške ili ženske.
5. Teorija sustava – podrazumijeva obitelj u smislu živog sustava koji podrazumijeva društvenu cjelinu koja je organizirana, razmjerno trajna, reproduktivna sa ponašanjem koje je ograničeno sa promjenjivim obrascima ponašanja koje je vezano za uloge, strukture i načine djelovanja.

Tradicionalna struktura obitelji podrazumijeva obitelj koja se sastoji od oca, majke, njihove djece i njihovih krvnih srodnika uže i šire obitelji. Vrlo često se javlja obiteljska struktura u kojoj otac radi a majka je kućanica i brine se o djeci (Đuranović i Klasnić, 2020). Osim stvaranja potomstva, za brak su bitni ljubav, vjernost i poštovanje iako je neimanje djece snatra najvećim čimbenikom razvoda. Muškarac je mogao ostaviti ženu ako mu se prestala biti privlačna ili nije bio zadovoljan njenim vođenjem kućanstva. Žene su mogle tražiti razvod u slučaju neplodnosti, nasilja ili odbijanja ekokomske pomoći. (Vidanec, 2011)

Prema Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović (2003) se prilikom definiranja obitelji i njezine strukture javljaju poteškoće metodološke i pojmovne prirode, jer još uvijek nije postignut odgovor na pitanje „Što je obitelj?“.

U 20. stoljeću dolazi do promjena koje su vezani uz položaj žene (Đuranović i Klasnić, 2020). Iako su muškarci danas sve više uključeni u obavljanje kućanskih poslova, od žena je i dalje društveno očekivano da obavljaju više toga te uz to da se brinu o djeci i starijim članovima obitelji. Utjecaj feminizma jasno je vidljiv u zapadnim društvima koja su izmjenila uloge muškarca i žene, žena odlazi na posao a muškarac preuzima brigu o kućanstvu. (Vidanec, 2011).

Položaj žene u svijetu rada, zahtijeva drugačiju, suvremeniju ulogu majke te oca, te se u zbilji očekuje da oba roditelja balansiraju između poslovnih i obiteljskih obaveza tako što dijele obveze iz zajedničkog obiteljskog života. Prethodno navedene promjene u strukturi obitelji vrlo često dovodi do obiteljskih kriza, jer su izazovi pred obiteljima preveliki zbog čega dolazi do neravnoteže kojoj je potrebno redefiniranje međuodnosa unutar obitelji (Nimac, 2020, prema Đuranović i Klasnić, 2020).

Društvena očekivanja koja su vezana uz ulogu žene u poslovnom svijetu imaju utjecaj na obiteljsku politiku. Društvo danas drugačije vidi žene nego prije dvadeset ili trideset godina ali ipak, radi patrijarhalnosti, i dalje se propitkuje sposobnost žena za obavljanje određenih poslova, pogotovo onih zahtjevnijih. Ono što je zabrinjavajuće jest činjenica da je i dalje 30% žena mišljenja kako žena treba biti kućanica, što uvelike govori o prisutnosti rodni stereotipa (Bedeković i Ravlić, 2011).

Obitelj se, prema strukturi, može podijeliti na (Wagner Jakab, 2008):

- jednoroditeljsku obitelj,
- dvoroditeljsku obitelj.

Jednoroditeljska obitelj podrazumijeva obitelj u kojoj djeca žive samo sa jednim roditeljem, najčešće majkom. Dvoroditeljska obitelj podrazumijeva obitelj u kojoj djeca žive sa oba roditelja, majkom i ocem.

Žene češće od muževa doživljavaju poteškoće prilikom usklađivanja obavljanja obiteljskih i poslovnih obaveza, jer se muškarci manje posvećuju kućanskim poslovima te se manje posvećuju odgoju djece, već se kod kuće odmaraju nakon napornog poslovnog dana. Dok su samohrane majke sličnije oženjenim muškarcima, nego ženama iz dvoroditeljskih obitelji. Bez obzira na to što su same odgovorne za posao, kućanstvo i djecu, one svoju obiteljsku situaciju smatraju fleksibilnijom od one, koju imaju žene iz dvoroditeljskih obitelji. Stoga, kada dođe do usporedbe jednoroditeljske i dvoroditeljske obitelji, nema velike razlike između obaveza žena iz jedne i druge strukture obitelji, jer provode približno isto vremena prilikom skrbljenja za kućanstvo i djecu (Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović, 2003).

Prema Petani (2012) industrijalizacija i urbanizacija su uzrokovale nastanak tzv. „nuklearne“ obitelji koja je sve slabija zbog strukturalne raznolikosti obiteljskih odnosa poput

samohranih roditelja, razvedenih roditelja, samačkih kućanstava, kohabitacije ili izvanbračne zajednice.

Razvod u suvremeno doba

Jednoroditeljske obitelji najčešće nastaju zbog razvoda braka, no mogu nastati i zbog smrti bračnog partnera ili željenog samohranog majčinstva. No, danas su sve češće situacije u kojima muž i žena odluče da ne mogu više živjeti u zajednici te se odlučuju na razvod braka. Visoke stope razvoda u svijetu pokazuju kako je vrlo teško ostati u zajednici kada dijete dođe na svijet. No, visoka stopa razvoda također može označavati i znak uspjeha otvorenog i tolerantnog društva podrške (Juul, 2018, prema Đuranović i Klasnić, 2020).

Ljudi ostaju u braku u kojem nisu zadovoljni najčešće zbog financijske stabilnosti, socijalnih normi i psihopatološkog održavanja nezdravog obrasca odnosa (Buljan Flander i Roje Đapić, 2020).

Jednoroditeljske obitelji su smatrana vrlo osjetljivom društvenom skupinom kojoj je potrebno pružiti materijalnu i psihosocijalnu pomoć. U većini država je pitanje jednoroditeljskih obitelji posebno društveno pitanje jer njihova ovisnost o državi ili muškarcu u obitelji predstavlja osnovu socijalne konstrukcije jednoroditeljskih obitelji u kojima se nalazi samohrana majka. Takva stajališta proizlaze iz modela društva prema kojima je muškarac odgovoran za uzdržavanje obitelji, dok je žena ovisna o njemu i odgovorna za obiteljske obaveze. Takvo shvaćanje dovodi do toga da žene u jednoroditeljskim obiteljima predstavljaju problematičnu kategoriju (Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović, 2003).

Rizični čimbenici i faze razvoda braka

Prema Đuranović i Klasnić (2020) postoje rizični čimbenici razvoda braka poput:

- ranog stupanja u brak,
- niskih prihoda,
- vjerske nepripadnosti,
- dolazak djece prije braka,
- neželjene djece,
- razvedenih roditelja,
- nižeg stupnja obrazovanja,
- nezaposlenosti,
- loše komunikacije.

Postoji nekoliko klasifikacija faza razvoja koje proizlaze iz iskustva terapeuta ili u obliku rezultata određenog istraživanja. Faze su vrlo slične jedna drugoj, zbog čega će se spomenuti faze koje su ponuđene od Simona Ducka (1992, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006) prema kojoj obiteljski partneri prolaze kroz pet faza od sretnog perioda braka pa sve do trenutka kada bračni život više nema smisla:

- faza emocionalnog raskida,
- intrapsihička faza,
- bračna faza,
- društvena faza,
- faza bračnog sprovoda.

Fazu emocionalnog raskida karakterizira emocionalno hlađenje od strane najčešće jednog partnera, zbog čega se partneri udaljavaju te su kontakti među njima sve rjeđi.

Intrapsihička faza je faza u kojoj partner koji je započeo sa emocionalnim udaljavanjem, kod drugog partnera uviđa određene slabosti i mane koje prije nije uočavao, zbog čega postaje vrlo često bez razloga kritičan.

Nakon toga slijedi bračna faza u kojoj bračni partner, koji je kritiziran od strane svog bračnog partnera traži objašnjenje za njegovo nezadovoljstvo u braku. Zatim slijede racionalne i emotivne rasprave koja u nekim slučajevima može dovesti do promjene koja može zadovoljiti oba partnera te zaustavlja proces razvoda. Ukoliko ne dođe, slijedi iduća faza razvoda.

Društvena faza je faza u kojoj partner koji je nezadovoljan, obavještava obitelj i prijatelje o bračnim problemima i o mogućem razvodu, zbog čega se prijatelji i rodbina

opredjeljuju na strane partnera koji se razvode. Podjela može dovesti do drastičnih događaja koji rezultiraju pogoršanjem odnosa između rodbina od partnera.

Faza bračnog sprovoda je posljednja faza u kojoj odnosi između partnera postaju izrazito loši, zbog čega dolazi o odluci o razvodu.

Činjenica je kako rastava braka predstavlja neprihvaćen ishod i rezultira osjećajem srama i pogreške koji se javlja unutar same osobe ili je nametnut od strane okoline (Klarin, 2006). U suvremeno doba je razvod i dalje promatran sa određenom stigmom, posebice zbog toga što više od polovice razvedenih obiteljskih partnera osjeća sram zbog neuspješnosti svoga braka, prema istraživanju od strane poduzeća „Slater and Gordon“ na više od 1 000 razvedenih obiteljskih partnera. U tom je istraživanju zaključno kako se dvostruko više žene, nego muškarci, podlažu osjećajima krivice i nelagode zbog rastave od svojih partnera. Razvod braka je vrlo stresan događaj, zbog osude društva koje razvedeni partneri doživljavaju.

Istraživanje je ustanovilo sljedeće društvene posljedice razvoda braka (Japec Martinko, 2021):

- 46% ispitanika se svakodnevno susreće sa osudom društva,
- 60% ispitanika je nakon razvoda braka izgubilo veliki broj zajedničkih prijatelja,
- nakon razvoda je svaki šesti ispitanik izgubio sve prijatelje,
- više od 50% ispitanika smatra kako je njihov društveni život nakon razvoda pretrpio veliku štetu.

Danas se sve više govori o tzv. „trendu nestajanja braka“ koja je ujedno smatrana i prijetnjom društvenim institucijama koja predstavlja temelj i uporište društva koje je civilizirano i stabilno. Ugrozu braka čine sljedeće pojave (Berdica i Tucak, 2011):

- alternativni oblici braka,
- raspad brakova.

Brak sve više gubi na popularnosti, sve manje ljudi stupa u brak zbog posljedica koje nastaju nakon razvoda braka, odnosno osude od strane društva.

Statistika razvoda braka u svijetu

Tablica 1 prikazuje broj sklopljenih i razvedenih brakova na 1 000 stanovnika u 46 država od 1960.-2001. godine. Broj razvedenih brakova na 1 000 stanovnika predstavlja uobičajenu mjeru razvoda – broj razvedenih brakova prema broju sklopljenih brakova (Čudina-Obradović i Obradović, 2006).

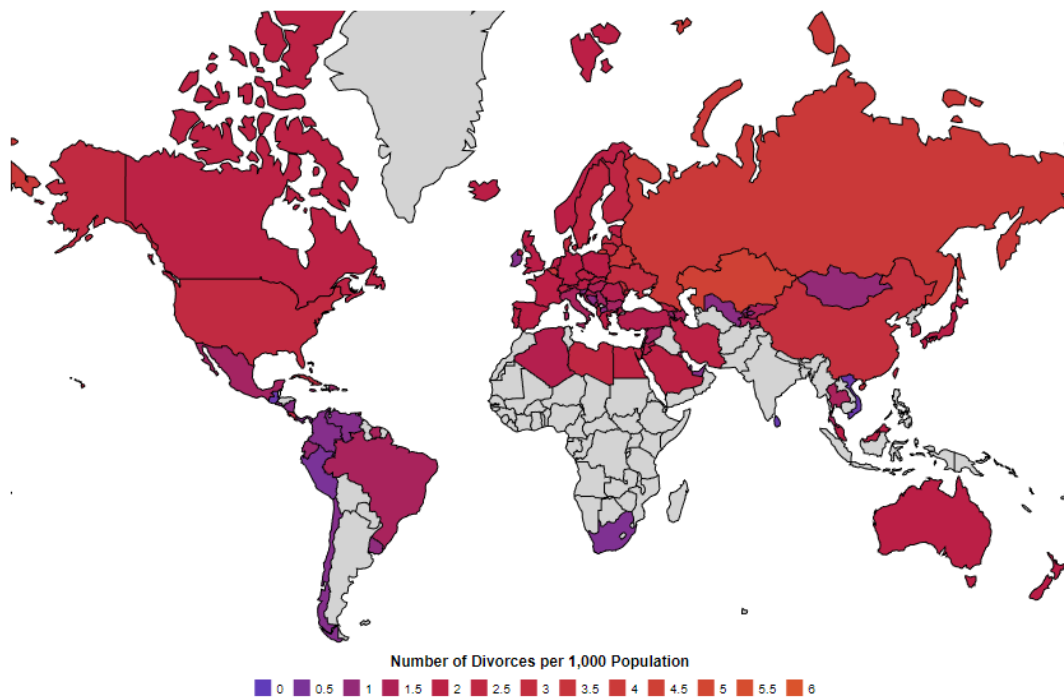
Tablica 1: Sklopljeni i razvedeni brakovi na 1 000 stanovnika u periodu od 1960.-2001. godine

<i>Država</i>	<i>Sklopljeni brakovi</i>			<i>Razvedeni brakovi</i>		
	19 60.	19 85.	20 01.	19 60.	19 85.	20 01.
<i>Njemačka</i>	9,5	6, 4	4, 7	1, 0	2, 3	-
<i>Velika Britanija</i>	7,5	6, 9	-	0, 5	3, 1	-
<i>Slovenija</i>	8,8	5, 4	3, 5	1, 0	1, 3	1, 1
<i>Rusija</i>	12, 5	9, 7	6, 9	1, 5	4, 0	5, 3
<i>Švicarska</i>	7,8	6, 0	5, 0	0, 9	1, 8	2, 2
<i>Nizozemska</i>	7,8	5, 7	5, 0	0, 5	2, 3	2, 3
<i>Bjelorusija</i>	11, 0	9, 9	6, 9	0, 7	3, 1	4, 1
<i>Litva</i>	11, 0	9, 3	3, 9	2, 4	4, 5	2, 4
<i>Moldavija</i>	9,3	9, 7	4, 9	0, 9	2, 7	2, 5
<i>Ukrajina</i>	10, 7	9, 6	-	1, 2	3, 6	-

Izvor: Čudina-Obradović i Obradović (2006:536).

Iz tablice je vidljivo kako je u svim prikazanim zemljama od 1960.-2001. godine broj sklopljenih brakova na 1 000 stanovnika vrlo mali, dok je broj razvedenih brakova u porastu.

Isto tako, u zemljama SAD-a je isto smanjen broj sklopljenih brakova, te je povećana stopa razvoda koja je 2001. godine iznosila 4,2 razvedena braka na 1 000 stanovnika te je bila među najvećima na svijetu. U SAD se razvoj braka toliko proširio, da se pojavila vrsta zavjetnog braka u koji partneri stupaju dobrovoljno u oblik konvencionalnog braka uz potpisanu izjavu u kojoj izjavljuju kako je brak vječan, no ukoliko se odluče na razvod, mora proći minimalno dvije godine od dana kada se razvod zatražio pa sve do poništenja njihovog braka te je potrebno utvrditi krivca za oslabljenje obiteljskih odnosa (Rosier i Feld, 2000, prema Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Na slici 2 je prikazana stopa razvoda po zemlji od 2018.-2022. godine.

Izvor: World Population Review (2022)

Slika 2: Stopa razvoda po zemlji od 2018.-2022. godine

Prema Nacionalnom centru za zdravstvenu statistiku Sjedinjenih Američkih Država, otprilike 4-5 milijuna ljudi vjenča se svake godine u SAD-u i otprilike 42-53% tih brakova na kraju završi razvodom. No, pored SAD-a je potrebno spomenuti i ostalih 13 zemalja koje imaju najveću stopu razvoda godišnje na 1 000 stanovnika (World Population Review, 2022):

- Maldivi - 5,52,
- Kazahstan - 4,6,

- Rusija - 3,9,
- Bjelorusija (izjednačeno) - 3.7,
- Belgija (izjednačeno) - 3.7,
- Moldavija - 3.3,
- Kina - 3.2,
- Kuba - 2.9,
- Ukrajina - 2,88,
- Danska (izjednačeno) - 2.7,
- Latvija (izjednačeno) - 2.7.
- Litva (izjednačeno) - 2.7
- Sjedinjene Američke Države (izjednačeno) - 2.7

Prema podacima Ujedinjenih naroda i drugih izvora, zemlja s najvećom stopom razvoda u svijetu u 2020. godini bili su Maldivi, koji su zabilježili 2984 razvoda u odnosu na 540.544 stanovnika, što je rezultiralo stopom razvoda od 5,52 na 1000 ljudi. Ovo je zapravo primjetan korak prema dolje u odnosu na naširoko objavljenu stopu od 10,97 iz 2002. godine, koja je zemlji donijela *Guinnessov* svjetski rekord. Razvodi braka vrlo česti zbog toga što društvo ne voli nevjeru u bračnoj zajednici, odnosno ne tolerira fizičke odnose izvan bračne zajednice, no i brakove i razvode vrlo je lako postići, pa se žene brzo i razvode uz minimalne komplikacije ukoliko bračni odnos ne uspije. Isto tako, trenutačno se događa kulturološki pomak, pri čemu žene postaju sve snažnije i sposobnije financijski se brinuti za sebe, što im omogućuje da napuste brakove koji ne funkcioniraju (World Population Review, 2022).

Bivša sovjetska republika Kazahstan pretrpjela je drugu najveću stopu razvoda u svijetu u 2020. godine, s 4,6 razvoda na svakih 1000 ljudi. Iza njih dolaze Rusija (3,9), Belgija (3,7) i Bjelorusija (3,7). Sjedinjene Države zauzimaju četiri mjesta na ljestvici od 9 do 12, s godišnjom stopom razvoda od 2,7 na 1000 ljudi. U SAD-u, Nevada ima najveću stopu razvoda od svih saveznih država od 14%. U nastavku su prikazane zemlje sa vrlo niskom stopom razvoda u periodu od 2018.-2020. godine (World Population Review, 2022):

- Šri Lanka – 0,15
- Gvatemala – 0,20
- Vijetnam – 0,20
- Sveti Vincent i Grenadini - 0,40
- Peru - 0,50
- Južna Afrika - 0,60

- Čile - 0,70
- Kolumbija - 0,70
- Irska - 0,70
- Malta - 0,70
- Panama – 0,70
- Katar - 0,70
- Ujedinjeni Arapski Emirati - 0,70
- Venezuela - 0,70

Potrebno je spomenuti i COVID-19 pandemiju koja je zadesila svijet 2020. godine te zbog koje su uvedeni *lockdowni* tijekom kojih je svijet prestao normalno funkcionirati i ljudi su bili primorani biti zatvoreni u kućama te su javna okupljanja bila zabranjena. Pandemija je imala veliki utjecaj na sklapanje brakova, odnosno 2020. godine je stopa sklapanja brakova značajno pala, zajedno sa stopom razvoda.

Statistika razvoda braka u Republici Hrvatskoj

Republika Hrvatska se prema određenim specifičnostima uklapa u prethodno opisani svjetski razmjerni smjer. Tablica 2 prikazuje broj sklopljenih i rastavljenih brakova u Republici Hrvatskoj u periodu od 1960.-2001. godine na 1 000 stanovnika.

Tablica 2: Sklopljeni i razvedeni brakovi u Republici od 1960.-2001. godina na 1 000 stanovnika

<i>Držav</i>	<i>Sklopljeni brakovi</i>			<i>Razvedeni brakovi</i>		
<i>a</i>	19	19	20	19	19	20
	60.	85.	01.	60.	85.	01.
<i>Hrvat</i>	8,9	6,6	5,0	1,2	1,2	1,0
<i>ska</i>						

Izvor: Čudina-Obradović i Obradović (2006:536).

Tablica prikazuje kako je broj sklopljenih brakova vrlo smanjen, promjenu je moguće uočiti u broju razvoda u usporedbi sa brojem sklopljenih brakova. Primjerice, godine 1985. je u Republici Hrvatskoj bilo 17,4 razvedenih na 100 sklopljenih brakova, a 2001. i 2002. godine je bilo 22 razvedenih brakova na 100 sklopljenih brakova. U Republici Hrvatskoj, kao i u ostalim promatranim zemljama, stopa razvoda ovisi o raznim čimbenicima, primjerice u većim

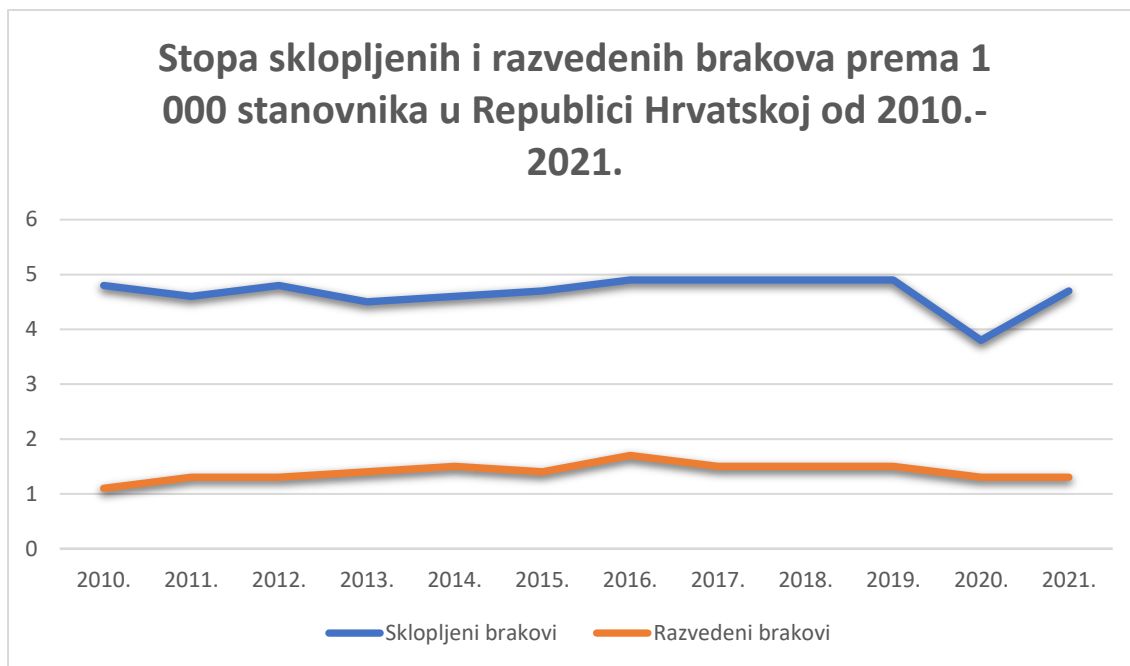
i velikim gradovima je stopa razvoda viša nego u manjim gradovima, te se razlikuje ovisno o županiji (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). U nastavku je prikazana tablica 3 u kojoj su prikazani sklopljeni i rastavljeni brakovi od 2010.-2021. godine.

Tablica 3: Sklopljeni i razvedeni brakovi u Republici Hrvatskoj u periodu od 2010.-2021. godine

	<i>Sklopljeni brakovi</i>		<i>Razvedeni brakovi</i>	
	Broj	Stopa na 1 000 stanovnika	Broj	Stopa na 1 000 stanovnika
<i>2010.</i>	21 294	4,8	5 058	1,1
<i>2011.</i>	20 211	4,6	5 662	1,3
<i>2012.</i>	20 323	4,8	5 659	1,3
<i>2013.</i>	19 169	4,5	5 992	1,4
<i>2014.</i>	19 501	4,6	6 570	1,5
<i>2015.</i>	19 834	4,7	6 010	1,4
<i>2016.</i>	20 467	4,9	7 036	1,7
<i>2017.</i>	20 310	4,9	6 265	1,5
<i>2018.</i>	19 921	4,9	6 125	1,5
<i>2019.</i>	19 761	4,9	5 936	1,5
<i>2020.</i>	15 196	3,8	5 153	1,3
<i>2021.</i>	18 203	4,7	5 100	1,3

Izvor: izrada autora prema Državnom zavodu za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske 2010.....2021.

U nastavku je prikazan graf sklopljenih i razvedenih brakova u Republici Hrvatskoj u periodu od 2010.-2021. godine.

Izvor: Izrada autora prema Državnom zavodu za statistiku

Slika 3: Stopa sklopljenih i razvedenih brakova prema 1 000 stanovnika u Republici Hrvatskoj od 2010.-2021.

Prije 50 godina je u Republici Hrvatskoj stopa razvoda braka bila nešto manja nego što je prethodnih godina, no stopa sklapanja brakova je bila zamjetno veća prije, nego što je sada. Ukoliko se usporede rezultati stope sklapanja brakova iz tablice 2 i tablice 3 može se primijetiti kako je 1960. godine sklopljeno 8,9 brakova na 1 000 stanovnika, 25 godina kasnije ta stopa pada za 2,3 a do 2001. godine pada dodatno za 1,6. Godine 2010. je sklopljeno 4,8 brakova na 1 000 stanovnika, a 10 godina poslije stopa sklapanja brakova opada za 1,0. Shodno tome, u zadnjih 60 godina je zabilježen pad stope sklapanja brakova od 5,1.

Zatim je potrebno razmotriti rezultate razvoda braka iz tablica 2 i 3, prilikom čega se može primijetiti kako je 1960. godine razvedeno 1,2 braka na 1 000 stanovnika, 25 godina poslije stopa ostaje ista, no na manju stopu sklopljenih brakova, dok je 2001. godine stopa razvedenih brakova pala za 0,2, no isto tako na mnogo manju stopu sklopljenih brakova. Godine 2010., stopa razvedenih brakova raste za 0,1 dok stopa sklopljenih brakova i dalje pada. Godinu 2016. bilježi znatni porast stope razvoda braka za 0,6, dok se stopa sklopljenih brakova ne razlikuje mnogo iz godine u godinu. Godinu 2020. koju bilježi veliki pad stope sklapanja, bilježi i stopa razvoda braka od 1,3 posto. Shodno tome, moguće je primijetiti kako je stopa razvoda posljednjih 60 godina više/manje ista, odnosno varira s malim razmacima, no stopa sklapanja brakova pada, stoga je moguće reći kako je stopa razvoda sve veća i veća.

Prethodno navedeni rezultati pokazuju kako se obiteljska struktura mijenja. Postoje razlike između žena i muškaraca u jednoroditeljskoj obitelji prilikom razvoda braka. Muževi u jednoroditeljskoj obitelji smatraju da su nevidljivi od strane društva, dok sa ženama nije isti slučaj, zbog čega se osjećaju usamljenima i izoliranima od strane društva. Društvo je više naklonjenije prema ženama u jednoroditeljskim obiteljima, nego prema muškarcima, jer žene-majke prilikom razvoda imaju prednost kada je riječ o tome kod koga će djeca pripasti. No, muškarci su sami odgovorni za svoj položaj jer se oko 60% muškaraca tijekom razvoda složi da dijete ostane kod žene-majke (Rabotek-Šarić, Pećnik i Josipović, 2003).

Zaključak

Suvremeno društvo je dovelo do pojave netradicionalnih obitelji u koje karakterizira partnerstvo ljudi koji imaju djecu, ali bez stupanja u brak. Žene nailaze na problem sa usklađivanjem poslovnog i obiteljskog života, od žena je društveno čekivano da obavljaju više kućanskih poslova od muškaraca te briga o djeci i starijim članovima obitelji. Položaj žene u kojem ona napreduje u poslovnom svijetu zahtijeva drugačiju, suvremeniju ulogu majke i oca, te se u zbilji očekuje da oba roditelja balansiraju između poslovnih i obiteljskih obaveza tako što dijele obveze iz zajedničkog obiteljskog života. Žene češće od muževa doživljavaju poteškoće prilikom usklađivanja obavljanja obiteljskih i poslovnih obaveza, jer se muškarci manje posvećuju kućanskim poslovima te se manje posvećuju odgoju djece. Ljudi ostaju u braku u kojem nisu zadovoljni najčešće zbog financijske stabilnosti, socijalnih normi i psihopatološkog održavanja nezdravog obrasca odnosa. U suvremeno doba je razvod i dalje promatran sa određenom stigmom, posebice što se vidi u tome da više od polovice razvedenih obiteljskih partnera osjeća sram zbog neuspješnosti svoga braka. Brak sve više gubi na popularnosti, odnosno sve manje ljudi stupa u brak zbog posljedica koje nastaju nakon razvoda braka, stoga sve kasnije stupaju u brak, kako bi se uvjerali da li je to ono što oni žele.

Literatura

1. Bedeković, V., Ravlić, Ž. (2011.) Položaj žena u rukovodećim strukturama službi jedinica lokalne, područne (regionalne) samouprave na primjeru Virovitičko-podravske županije, *Praktični menadžment*, 2(1):15-23, <https://hrcak.srce.hr/71842> (10.09.2022.)
2. Berdica, J., Tucak, I. (2011). Uzorak naše kulture; razvod braka. U: Rešetar, B., Župan, M. (ur.) *Imovinskopravni aspekti razvoda braka - hrvatski, europski i međunarodni kontekst*. Osijek: Pravni fakultet u Osijeku, 2011. str. 15-45.
3. Buljan Flander, G., Roje Đapić, M. (2020). *Dijete u središtu (sukoba): razvod roditelja, visoki konflikt i otuđenje: znanost, teorija i klinička praksa*. Sveta Nedelja: Geromar
4. Čudina-Obradović, M., Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
5. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2021., Zagreb, 2022.
6. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2020., Zagreb, 2021.
7. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2019., Zagreb, 2020.
8. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2018., Zagreb, 2019.
9. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2017., Zagreb, 2018.
10. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2016., Zagreb, 2017.
11. Državni zavod za statistiku: Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2015., Zagreb, 2016.
12. Đuranović, M., Klasnić, I. (2020). *Dijete, odgoj, obitelj*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet
13. Đuranović, M. (2013). Obitelj i vršnjaci u životu adolescenata, *Napredak*, 154. (1-2): 31-46., <https://hrcak.srce.hr/138555> (10.09.2022.)
14. Jagić, S., Vučetić, M. (2012). *Globalizacijski procesi i kultura*. Zagreb: Acta Ladertina

15. Japec Martinko, M. (2021). Stigma: Razvedeni ljudi često se srame, a osuđuje ih i društvo, <https://www.24sata.hr/lifestyle/stigma-razvoda-same-parovi-se-srame-a-osuđuje-ih-i-drustvo-750542> (10.09.2022.)
16. Klarin, M. (2006). *Razvoj djece u socijalnom kontekstu: roditelji, vršnjaci, učitelji - kontekst razvoja djeteta*. Jastrebarsko: Naklada Slap
17. Lazibat T., Baković T., Štulec I., Damić M., Dužević I., Buntić L. (2020). *Međunarodno poslovanje*. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu
18. Petani, R., Kristić, K. (2012). Komparativni pristup programima osposobljavanja obitelji i potpori roditeljima, *Pedagoška istraživanja*, 9 (1/2): 117-128., <https://hrcak.srce.hr/113628> (10.09.2022.)
19. Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., Josipović, V. (2003). *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži
20. Skledar, N. (2001). *Čovjek i kultura: uvod u socio-kulturnu antropologiju*. Zagreb: Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta; Zaprešić: Matica hrvatska
21. Vidanec, D. (2011.) *Uvod u etiku poslovanja*. Zaprešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje, s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić“
22. Wagner Jakab, A. (2008). Obitelj - sustav dinamičnih odnosa u interakciji, *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 44 (2): 119-128., <https://hrcak.srce.hr/30728> (10.09.2022.)
23. World Population Review (2022). Divorce Rates by Country 2022., <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/divorce-rates-by-country> (15.09.2022.)

Popis ilustracija

POPIS SLIKA

Slika 1: Odrednice kulture.....	8
Slika 2: Stopa razvoda po zemlji od 2018.-2022. godine.....	16
Slika 3: Stopa sklopljenih i razvedenih brakova prema 1 000 stanovnika u Republici Hrvatskoj od 2010.-2021.....	20

POPIS TABLICA

Tablica 1: Sklopljeni i razvedeni brakovi na 1 000 stanovnika u periodu od 1960.-2001. godine	15
Tablica 2: Sklopljeni i razvedeni brakovi u Republici od 1960.-2001. godina na 1 000 stanovnika.....	18
Tablica 3: Sklopljeni i razvedeni brakovi u Republici Hrvatskoj u periodu od 2010.-2021. godine	19